

**Міністерству захисту довкілля та
природних ресурсів України**
03035, м. Київ, вул. Митрополита
Василя Липківського, 35

Вих. № 101 від 10.05.2024 р.

**Пропозиції Екоклубу щодо скарги АССС/С/2022/191 Ukraine до Комітету з
дотримання Орхуської конвенції**

Згідно зі скаргою до Комітету з дотримання Орхуської конвенції, просимо
Забезпечити врахування вимог Орхуської конвенції, зокрема:

- *участь громадськості на ранньому етапі*, коли є всі можливості для розгляду різних варіантів і коли участь громадськості може бути найефективнішою (Пункт 6 (д) статті 6);
- *ОВД має містити «огляд виправданих альтернатив»* (Пункт 4 статті 6);
- *участь громадськості "на принципах прозорості та справедливості"*, коли є всі можливості для розгляду різних варіантів": тобто на початкових етапах планування (пункт 4 статті 6) і "належне врахування" результатів (пункт 8 статті 6).

Виявлені проблеми, які варто усунути:

1. Участь громадськості здійснюється не на "ранньому етапі ухвалення рішень".
Дозвіл на виконання підготовчих будівельних робіт можуть видати ще до проведення громадських консультацій щодо СЕО та ДПТ. Даний дозвіл санкціонує будівництво заводу. У випадках, коли СЕО та ДПТ затверджують після дозволу на будівельні роботи, громадськість не має голосу на ранніх етапах ухвалення рішення про проєкт. Так само, ще до обговорення ОВД і СЕО завод може почати будувати допоміжні приміщення – наприклад, склади.

На прикладі з Кроноспаном:

- 18 серпня 2019 року було оприлюднено повідомлення про заплановану діяльність, що розпочало процедуру з ОВД.
- 11 листопада 2019 року забудовник подав декларацію (РВ 061193110352) на проведення підготовчих будівельних робіт (на території однієї із земельних ділянок, охоплених ДПТ, яку на той час розробляли) для будівництва складових приміщень на ділянці.
- 6 грудня 2019 року оприлюднено звіт з ОВД, у якому, своєю чергою, розглядали питання реконструкції будівель та реконструкції електричної підстанції.
- 14 лютого 2020 року забудовник подав декларацію (РВ 010200451268) на підготовчі роботи з реконструкції комплексу промислових об'єктів під "деревобробний завод", що дозволило забудовнику знести наявні об'єкти.
- 19 лютого видано висновок з ОВД. Тобто подані декларації щодо вищевказаних робіт були затверджені перед рішенням щодо запланованої діяльності, якої стосувалася ця діяльність також.
- 29 квітня 2020 року забудовник отримав дозвіл на виконання будівельних робіт (ІУ 112201201468) на реконструкцію високовольтної трансформаторної підстанції на території майбутнього заводу.
- 16 червня 2020 року забудовник отримав дозвіл на виконання основних будівельних робіт (ІУ 113201681914) на реконструкцію комплексу під деревообробний завод.
- 20 липня 2020 року було затверджено ДТП і СЕО - після отримання основного дозволу на будівництво.

2. Неможливість розглядати географічні альтернативи на етапі публічних обговорень.

Проблемою тут є вимога до інвестора мати у власності/ користуванні земельну ділянку ще до початку дозвільних процедур. Закон про ОВД вимагає розгляд альтернатив географічного та/або технологічного характеру, але інвестор не купуватиме декілька ділянок у різних місцях лише заради “розгляду альтернатив” для ОВД. Тому виконати дану умову в процесі ОВД неможливо.

Ще одна проблема полягає в тому, що суб’єкт може маніпулювати цим пунктом закону до початку отримання дозвільних документів, коли отримує у власність землю та в подальшому не розглядає можливість використати альтернативу географічного характеру.

Відповідно до закону альтернатива має бути ВИПРАВДАНА, однак закон не роз’яснює, що є виправданою альтернативою, а що - ні. У зв’язку з цим, «альтернативу» в процедурі використовують як формальність. Отже, ця стаття Закону не працює та потребує доопрацювання. Крім того, за 7 років процедури з ОВД не було ухвалене жодне рішення, яке б передбачало провадження відповідно до Звіту з ОВД альтернативного варіанту, також не брали до уваги пропозиції/ зауваги громадськості щодо таких альтернатив.

3. Недостатня координація між ОВД та іншими пов’язаними процедурами: розроблення ДПТ, СЕО, отримання дозволів на будівництво, спецдозволу на надрокористування, дозволу на викиди забруднювальних речовин та ін. У випадку з Кроноспаном, формально затверджений ДПТ немає жодного зв’язку зі звітом СЕО, містить власний розділ 11 і жодного посилання на звіт СЕО. Таким чином, звіт із СЕО не є частиною ДПТ, а сам ДПТ не враховує СЕО, бо не посилається на звіт СЕО. Процедури відбуваються не послідовно. Отже, **СЕО не виконує функцію участі громадськості на ранньому етапі ухвалення рішень**. Це призводить до того, що СЕО, в даному випадку, є символічною процедурою без реального впливу на містобудівне планування (ДПТ), яке проводять паралельно або після процедур ОВД та отримання дозволів на будівництво.

4. Громадськість бере участь не "на принципах прозорості та справедливості", і "коли є всі можливості для розгляду різних варіантів" через упередженість (місцевих) органів влади.

Коли орган влади вже продав ділянку інвестору, він зацікавлений у запуску проєкту і тому менш уважний до критичних аспектів його реалізації, зокрема, можливої шкоди довкіллю. Окрім того, рішення про продаж земельних ділянок підписує голова ОДА, а потім відбувається ОВД, за яке відповідає підпорядкований орган - Департамент екології. В такому випадку незалежність департаменту визначають інтереси голови ОДА.

5. Окрім проблем, представлених у скарзі Екоклубу, перед нами постали інші нерозв’язані проблеми у сфері ОВД, які впливають на процедури, згадані в скарзі, та створюють нові виклики:

- обмежений доступ громадськості до інформації та участі в процедурі ОВД (обмежений доступ до реєстру з ОВД: перший реєстр має “закриті” дані, а в новому реєстрі е-ОВД не завжди спрацьовує авторизація, через що неможливо вчасно знайти потрібну інформацію; не відображена інформація щодо післяпроєктного моніторингу);
- низький рівень відповідальності за порушення вимог щодо оцінки впливу на довкілля.

- складнощі із залученням компетентних виконавців звітів із ОВД;
- виконавці звіту з ОВД не несуть відповідальність за зміст звітів;
- надмірні вимоги до малозагрозливих проєктів;
- вищенаведені проблеми збільшують фінансові затрати та штучно здорожчують реалізацію проєкту, що негативно впливає на інвестиційну привабливість та дебіюрократизацію;
- недостатня жорсткість та ефективність санкцій, передбачених законодавством за порушення природоохоронного законодавства;
- відсутність прозорого механізму контролю за дотриманням вимог щодо оцінки впливу на довкілля;
- низька інституційна спроможність уповноважених органів: обмеженість кадрових, фінансових і експертних ресурсів відповідних органів, що об'єктивно не здатні дати кваліфіковану оцінку звіту про оцінку впливу на довкілля.
- процедура обмежена на час війни (зокрема, скасована для територій, що зазнають впливу бойових дій, під час ліквідації наслідків війни, відсутні фізичні громадські обговорення, деякі діяльності скасовані для ОВД);
- неналежна якість звітів із ОВД та відсутність за це відповідальності;
- під час війни перевірчі органи практично не здійснюють контроль щодо виконання умов висновків із ОВД, дотримання екологічних вимог суб'єктів господарювання. Попри скарги й запити місцевих жителів, підприємства працюють далі порушуючи. Так мешканці Клевая, Бабина та ін. населених пунктів, де працюють "забруднювачі", неодноразово скаржились на діяльність підприємств щодо токсичних запахів, проте результативних відповідей немає до сьогодні.

• **Ризики звуження ОВД і СЕО для проєктів під час війни та у відбудовний період.** У зв'язку зі вже наявними обмеженнями ОВД для різних проєктів (згідно з проєктами, що не підлягають ОВД), а також ряду нових змін (у лісництві - законопроект 9516; Закон України № 3563- IX про залучення інвестицій, що передбачає зміну цільового призначення землі, скасовуючи ОВД і СЕО на 5 років ще й після війни; Закон Про адміністративні процедури містить винятки щодо ОВД).

Тому є підстави для занепокоєння щодо звуження/скасування ОВД/ СЕО у відбудовний період.

Запропоновані рішення:

1. Забезпечити на законодавчому рівні послідовність усіх можливих взаємопов'язаних дозвільних процедур: ОВД, СЕО, ДПТ, будівельна дозвільна документація, дозвіл на викиди, ліцензія на поводження з відходами, спецдозвіл на надрокористування та ін.: перед ухваленням рішень щодо наміру отримання дозвільних документів має бути здійснена оцінка впливу на довкілля на отримане рішення про допустимість впровадження запланованої діяльності. Заборонити надання дозволу на виконання підготовчих будівельних робіт до затвердження ДПТ та завершення СЕО.

2. Передбачити збір і систематизацію даних та забезпечення доступності інформації для громадськості, особливо, місцевого населення до актуальних даних післяпроектного моніторингу в контексті Державної цільової екологічної програми моніторингу довкілля.

3. Забезпечити ОВД та СЕО у відбудовний період. Не допускати звуження ОВД і СЕО у відбудовний період, що суперечить директивам 2011/92/ЄС, 2001/42/ЄС, Орхуській Конвенції.

4. Забезпечити врахування інтересів громадськості перед ухваленням рішення щодо продажу/оренди земельної ділянки для будівництва об'єктів промисловості.

5. Забезпечити розгляд ВИПРАВДАНИХ альтернатив географічного або технологічного характеру.

6. Забезпечити реформування ОВД в Україні: щоб система ОВД в Україні відповідала основним принципам Директиви № 2011/92/ЄС та була ефективною, забезпечувала участь громадськості, була зручною для бізнесу, потрібно її реформувати. Зокрема, варто знайти підходи до реформ ОВД, які забезпечуватимуть швидкі ухвалення рішень для малозагрозливих проєктів і не пропускати ризики загрозливих проєктів.

Зокрема, важливо для ОВД в Україні, в контексті реформування забезпечити наступне:

6.1. Контроль та притягнення до відповідальності за недотримання законодавства у сфері ОВД.

6.2. Притягнення до відповідальності виконавців звітів з ОВД за неякісну підготовку звітів з ОВД.

6.3. Вільний доступ до матеріалів, зокрема, в реєстрі з ОВД, забезпечити оприлюднення інформації щодо післяпроєктного моніторингу та до інших даних моніторингових спостережень потенційно небезпечних параметрів для населення.

6.4. Створення структури взаємопов'язаних між собою установ: акредитованих виконавців звітів із ОВД, лабораторій, створити їх реєстр.

6.5. Запровадження скринінгу - на ранніх етапах виявлення малозагрозливих проєктів.

6.6. Незалежність уповноважених територіальних органів від ОДА, виключивши корупційний складник.

6.7. Забезпечення достатньої кількості кваліфікованих кадрів у структурних підрозділах УЦО та УТО, які працюють над питаннями ОВД, залежно від завантаженості та підготовленої кількості висновків із ОВД.

6.8. Створення системи акредитації експертів, виконавців звітів із ОВД, лабораторій.

Виконавчий директор

ГО «Екоклуб»



З повагою,

Мартинюк А. М.